

Nacionalne preporuke: Proces izlaska iz skrbi mladih iz alternativne skrbi

Hrvatska

This document was funded by the European Union's Rights, Equality and Citizenship Programme (2014-2020). The contents of this publication are the sole responsibility of OUTogether project and can in no way be taken to reflect the views of the European Commission.

Stajališta iznesena u ovoj publikaciji isključiva su odgovornost Siriusa – Centra za psihološko savjetovanje, edukaciju i istraživanje i ne odražavaju nužno stajalište Ureda za udruge Vlade Republike Hrvatske.

Informacije o
dokumentu

Projekt OUTogether – Promocija samostalnosti djece iz alternativne skrbi

Ugovor 785760-OUTogether-REC-RCHI-PROF-AG-2017

Proizvod: D74

Naslov: Nacionalne preporuke: Proces izlaska iz skrbi mladih iz alternativne skrbi

Partner: Sirius – Centre for psychological counselling, education and research

Revizija: Prva verzija

Authori: Mirela Miharija, Ivana Belamarić

Doprinos: Nacionalna stručna radna skupina

Diseminacija: Javno

Sadržaj

Uvod	3
Alternativna skrb u Hrvatskoj	3
Izazovi - mladi iz alternativne skrbi	6
Socijalna podrška	6
Stipendije	6
Zapošljavanje	6
Stanovanje/smještaj	7
Preporuke	7

Uvod

Ustav Republike Hrvatske osigurava djeci posebnu zaštitu, a 1992. godine Hrvatska je usvojila UN-ovu Konvenciju o pravima djeteta, čime je povećana obveza države prema poštivanju prava djeteta. Glavni zakoni i propisi koji propisuju mjere i usluge usmjerene na sprječavanje odvajanja djece od obitelji i koji reguliraju alternativnu skrb su: Obiteljski zakon, Zakon o socijalnoj skrbi, Zakon o udomiteljstvu i Zakon o sudovima za mladež.

Hrvatska također ima puno strateških dokumenata koji definiraju okvir javnih politika i smjernice za reformu, uključujući politike socijalne uključenosti koje su usmjerene na bolju zaštitu dječjih prava, promicanje deinstitutionalizacije, poboljšanje alternativne skrbi, razvoj preventivnih usluga i povećanje kvalitete socijalnih usluga te sustava obiteljske i socijalne zaštite.

Unatoč ciljevima i mjerama koji se nalaze u tim dokumentima, iz različitih izvještaja proizlazi da još uvijek postoje brojni izazovi vezani uz dostupnost, nerazvijenost i kvalitetu socijalnih usluga. Oni također ukazuju na preveliku ovisnost o institucionalnoj skrbi, nepovezanost i nedosljednosti u izvršavanju politika, nedostatke u vertikalnoj i horizontalnoj koordinaciji različitih tijela, kašnjenja u provedbi mjera, preklapajuće mjere i značajne propuste i nedostatke u praćenju i evaluaciji. Usluge u lokalnim zajednicama često su neusklađene ili nisu dostupne te ostaje upitno koliko su zaista usluge prilagođene kako bi udovoljile potrebama obitelji.

Alternativna skrb u Hrvatskoj

Prema podacima Ministarstva za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku od rujna 2018. godine u 1202 udomiteljske obitelji trenutno je smješteno 2259 djece, dok je 841 dijete smješteno u domove za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi, od kojih 169 živi u stambenim zajednicama u organiziranom programu stanovanja uz podršku odgajatelja. Također, 90 djece mlađe od tri godine nalazi se u institucionalnoj skrbi iako naše nacionalne strategije i planovi to ne podržavaju.

Alternativna skrb u Hrvatskoj prema Zakonu o socijalnoj skrbi dijeli se na institucionalnu skrb i izvaninstitucionalnu skrb.

Institucionalna skrb podrazumijeva smještaj djece u domove za djecu i mlade, centre za pružanje usluga u zajednici i druge pružatelje socijalnih usluga (formalna skrb). Izvan institucionalna skrb uključuje udomiteljske obitelji (također i srodničko udomiteljstvo) i organizirani život (stambene kuće) s cjelodnevnom ili periodičnim nadzorom.

Postoje 24 državna doma za djecu i mlade bez odgovarajuće roditeljske skrbi, 3 obiteljska doma i 5 stambenih zajednica koje su osnovale vjerske zajednice ili nevladine organizacije.

Organizirano stanovanje dostupno je u oko 20 jedinica (apartmani, kuće) u 14 županija. Neke od tih zajednica osnivala je država, a druge nevladine organizacije ili vjerske zajednice. U Hrvatskoj imamo 2 SOS-dječja sela u kojima živi oko 160 djece i mladih u obiteljskom smještaju (do 6 djece može biti smješteno u jednom SOS domu). U jednoj udomiteljskoj obitelji može se smjestiti do 3 djece, osim u nekim specifičnim situacijama, primjerice, kada ima više braće i sestara - njih treba smjestiti zajedno.

Bitno obilježje procesa deinstitutionalizacije trebao bi biti razvoj i dostupnost socijalnih usluga u lokalnim zajednicama, ali problem je što te usluge nisu dostupne u svim dijelovima Hrvatske. Također, u pogledu udomiteljskih obitelji, treba odvojiti kontrolu i suportivnu ulogu centara za socijalnu skrb. No, udomiteljskim obiteljima u mnogim slučajevima nedostaje odgovarajuća podrška, posebno kad je riječ o brizi za djecu s poteškoćama ili s problemima u ponašanju. Prema Izvještaju pravobraniteljice za djecu za 2018. nedostatak kontinuirane podrške je razlog zbog kojeg udomitelji nerado prihvaćaju djecu s nekim specifičnim problemima. Naročito je to slučaj (nedostatak socijalnih usluga) u manjim gradovima ili selima, odakle udomitelji uglavnom dolaze. Stoga je u 2018. značajan broj djece (46) prebačen iz udomiteljskih obitelji u institucionalnu skrb jer se udomitelji nisu mogli nositi s izazovima skrbi o toj djeci.

Kašnjenje u daljnjem razvoju prijeko potrebnih usluga za djecu i mlade u alternativnoj skrbi je nedostatak znanja o pružanju usluga u zajednici od strane državnih pružatelja usluga u kombinaciji s nedovoljnom obukom i podrškom zaposlenika službi, kao i udomitelja.

Izazovi – mladi u alternativnoj skrbi

1. Socijalna podrška

- Mladi iz alternativne skrbi uglavnom ne sudjeluju u postupku odlučivanja vezano uz situacije koje se odnose na njih, iako bi trebali biti uključeni, u skladu s našim propisima.
- Mladi iz udomiteljstva uglavnom nisu aktivno uključeni u pripreme za samostalan život. Udomitelji ih pripremaju u mnogim slučajevima, ali nije svaki udomitelj svjestan potrebe za tim. Mladi iz institucionalne skrbi uglavnom sudjeluju u nekim vrstama priprema za samostalni život (grupni rad, savjetovanje).
- Mladi iz udomiteljskih obitelji uglavnom ne sudjeluju i ne znaju da sustav socijalne skrbi izrađuje Plan za napuštanje alternativne skrbi. Također, ne sudjeluju u Individualnom planu skrbi, kao ni njihovi udomitelji.
- Mladi iz institucionalne skrbi obično imaju podršku (savjetovanje) odgajatelja kad napuste skrb i započnu samostalni život, dok mladi iz udomiteljstva trebaju dobiti formalnu podršku svog socijalnog radnika. Problem je što obično ne razvijaju nikakav odnos sa socijalnim radnikom zbog rijetkih prilika za sastanke i ne osjećaju se ugodno tražiti savjet u ustanovi, pogotovo ako problem nije „tako velik“. Mnogi udomitelji daju potporu mladima čak i kad napuste njihove domove, ali to je neformalna pomoć i ovisi o dobroj volji udomitelja i kvaliteti njihovih odnosa. Zakon o socijalnoj skrbi određuje da bi mladi nakon napuštanja alternativne skrbi trebali dobiti podršku sustava socijalne skrbi, ali nije propisano kakvu vrstu podrške i koliko često.
- Možemo zaključiti da mladi iz alternativne skrbi nisu dovoljno upoznati sa svojim pravima, kao ni s izvorima pomoći. Znaju da neke nevladine organizacije pomažu udomiteljima, ali ne znaju da neke pomažu mladima iz alternativne skrbi.

2. Stipendije

- Donijeti jasne kriterije za dodjelu stipendija, jer često postoje različita tumačenja zakonskih propisa.
- Oni koji se kvalificiraju za stipendiju također bi trebali imati pravo na zaposlenje nakon završetka studija, ali ovaj uvjet stipendije se uglavnom ne poštuje.

3. Zapošljavanje

- Vladine mjere za poticanje zapošljavanja mladih iz alternativne skrbi nisu prilagođene mladima niti motiviraju poslodavce da zapošljavaju te mlade ljude.
- Omogućiti mladima da žive od svojeg posla - iako je pronalazak zaposlenja sada lakši nego prije nekoliko godina, zarađeni prihod često je premali za njihove životne troškove. Sustav ne motivira mlade za rad, jer su socijalna davanja blizu njihova minimalnog dohotka i ako rade, nemaju pravo na socijalnu pomoć i neka druga socijalna primanja. Također, ako mladi iz

udomiteljstva pronađu sezonski posao koji traje nekoliko mjeseci, ne mogu se vratiti udomiteljskoj obitelji, iako to ponekad rade, ali udomitelji ne dobivaju nikakve beneficije za to. Na udomiteljima i na njihovoj spremnosti je da neformalnu pomoć pruže bivšoj udomiteljskoj djeci.

- Financijska potpora za nezaposlene otprilike je jednaka plaćama koje imaju mladi iz alternativne skrbi (uglavnom rade manje plaćene poslove koji se odnose na stupanj obrazovanja koji imaju), pa pronalazak posla nije previše stimulativan.

4. Stanovanje/smještaj

- Jedan od najvećih problema mladih iz alternativne skrbi. Neka su istraživanja pokazala da su 20 do 40% korisnika skloništa za beskućnike mladi ljudi iz alternativne skrbi.
- Organizirani život (stambene kuće i stanovi) za mlade iz udomiteljstva nije uključen u mrežu socijalnih usluga. Neke nevladine organizacije (udruge udomitelja) pokrenule su inicijativu da se to promijeni i da ovaj oblik skrbi bude uvršten u mrežu socijalnih usluga
- Postoje različiti modeli organiziranog života ovisno o osnivaču (država, nevladine organizacije, lokalna zajednica) te nedostaju smjernice koje bi donijele neke standarde.
- Svaka lokalna zajednica trebala bi se na neki način zakonski obvezati da odredi vrstu i veličinu potpore mladim ljudima koji napuštaju skrb (smještaj, novac za režije, itd.). Iako neke lokalne zajednice pružaju podršku, prema postojećim zakonima podrška je ograničena na godinu dana. Bilo bi potrebno produžiti to razdoblje na 3 godine i mladima pružiti šansu za bolji početak neovisnog života. Vrlo je važno lobirati za mlade iz alternativne skrbi na lokalnoj razini. To ne mogu oni sami, ali to mogu učiniti nevladine organizacije, a posebice centri za socijalnu skrb u zajednici.

Preporuke

1. Potrebne su nam bolje pripreme djeteta i udomitelja za udomiteljstvo, kao i „uparivanje“ (smještaj djeteta sukladno karakteristikama i ponašanju djeteta i udomitelja) te daljnje praćenje i podrška.
2. Djeca i mladi iz alternativne skrbi trebali bi biti više uključeni u postupak donošenja odluka, a njihovo mišljenje trebaju saslušati i uzeti u obzir stručnjaci iz sustava socijalne skrbi, posebno kada je riječ o individualnom planiranju i napuštanju skrbi.
3. Udomiteljske obitelji trebaju imati pristup različitim socijalnim uslugama u lokalnim zajednicama.

4. Organizirano stanovanje nema iste propise i protokole, ovisno o osnivaču. Neke zajedničke smjernice su potrebne.
5. Stručnjaci za socijalnu skrb trebaju redovito pratiti kvalitetu udomiteljske skrbi i češće posjećivati udomitelje (ponekad dolaze samo jedanput tijekom smještaja djeteta, bez obzira na to koliko godina je dijete u toj obitelji). Ovaj je problem povezan s brojem socijalnih radnika i brojem slučajeva za koje su nadležni (više od 100 na jednog socijalnog radnika). Timovi za udomiteljstvo mogu se osnovati u centru za socijalnu skrb samo ako je broj udomiteljskih obitelji na tom području veći od 100.
6. Potrebno je pratiti mlade ljude koji su napustili skrb najmanje dvije godine nakon napuštanja skrbi. Ovo bi praćenje trebalo uključiti:
 - Mentora ili savjetnika koji može biti netko iz centra za pružanje usluga u zajednici, centra za socijalnu skrb, nevladine organizacije ili udomiteljske obitelji. Odluku treba donijeti u suradnji s mladom osobom. U sustavu socijalne skrbi nedostaju jasne smjernice o učestalosti i vrsti podrške koju bi trebali pružiti mladima koji napuštaju skrb.
 - Mogućnost povratka u organizirani život ili udomiteljstvo za mlade koji prerano ili brzo napuste skrb. Udomiteljske obitelji u mnogim slučajevima pružaju tu mogućnost mladima, ali to nije regulirano socijalnim sustavom i oni ne dobivaju nikakvu naknadu ako to učine.
 - Uspostavu programa mentorstva na radnom mjestu za mlade koji dolaze iz alternativne skrbi kako bi se potaknuo razvoj radnih navika i odgovornosti i spriječilo otpuštanje i demotivacija.
7. Vladine mjere za poticanje zapošljavanja mladih iz alternativne skrbi trebaju se prilagoditi njima i motivirati poslodavce da zapošljavaju te mlade ljude (neke porezne olakšice).
8. Svaka lokalna zajednica trebala bi odrediti vrstu i veličinu potpore mladima koji napuštaju skrb (smještaj, novac za režije, itd.). I ta podrška treba trajati 3 godine nakon što mladi izađu iz sustava skrbi.

National Recommendations: Leaving care process for young people in alternative care

Croatia

This document was funded by the European Union's Rights, Equality and Citizenship Programme (2014-2020). The contents of this publication are the sole responsibility of OUTogether project and can in no way be taken to reflect the views of the European Commission.

Stajališta iznesena u ovoj publikaciji isključiva su odgovornost Siriusa – Centra za psihološko savjetovanje, edukaciju i istraživanje i ne odražavaju nužno stajalište Ureda za udruge Vlade Republike Hrvatske.

Document information

Project OUTogether - Promoting Children's Autonomy on Alternative Care

Contract 785760-OUTogether-REC-RCHI-PROF-AG-2017

Product: D74

Title: National Recommendations: Leaving care process for young people in alternative care

Partner: Sirius – Centre for psychological counselling, education and research

Revision: Version 1

Authors: Mirela Miharija (Sirius); Ivana Belamarić (Sirius)

Contributions: Group of national experts

Dissemination: Public

Index

Introduction	4
Alternative care in Croatia	4
Challenges - young people in alternative care	6
Social Support	6
Scholarships	6
Employment	6
Settlement/housing	7
Recommendations	7

Introduction

The Croatian Constitution ensures children special protection and in 1992 Croatia adopted the UN Convention on the Rights of the Child, which increased the state's commitment to children's rights. The main laws and legislation that stipulate measures and services aimed at preventing the separation of children from their families and that regulate alternative care are: the Family Act, Social Welfare Act, Foster Care Act and Juvenile Courts Act.

Croatia also, has many strategic documents that define its policy framework and reform guidelines, including social inclusion policies that are aimed at better protecting children's rights, promoting deinstitutionalisation, improving alternative care, developing preventative services and increasing the quality of social services and the family and social protection system.

Despite objectives and measures in those documents it is evident from different reports that there are still numerous challenges related to the availability, under-development and quality of social services. They also point to the over-reliance on institutional care, disconnectedness and inconsistencies in the execution of policies, deficiencies in the vertical and horizontal coordination of different bodies, delays in implementing measures, overlapping measures and significant gaps and shortcomings in monitoring and evaluation. Services in local communities are very often uncoordinated or unavailable and it remains questionable how truly tailored services are to meet the needs of families.

Alternative care in Croatia

According to the data from Ministry for Demography, Family, Youth and Social Policy from September 2018 there are currently 2 259 children in 1 202 foster families, while 841 children are accommodated in the homes for children without adequate parental care, of which 169 children live in housing communities in an organized housing program with support of educators. Also, 90 children under the age of three are placed in institutional care although our national strategies and plans do not support that.

Alternative care in Croatia, according to Social Welfare Act, is divided into institutional care and non-institutional care.

Institutional care implies placement of children in homes for children and youth, community service centres and other social service providers (formal care). Non-institutional care includes foster families (also kinship foster care) and organized living (residential homes) with 24 hours a day or periodic supervision.

There are 24 state homes for children and youth without adequate parental care, 3 family type homes and 5 residential homes that religious organisations or NGOs have founded.

Organized living is available in cca 20 units (apartments, houses) in 14 counties. Some of them belong to homes for children and youth that state is founder and the others to NGOs or religious organisations. We have 2 SOS-Children villages in Croatia where live cca 160 children and youngsters in family type placement (up to 6 children can be placed in one SOS home). In one foster family up to 3 children can be placed, except in some specific situations like when there is more brothers and sisters – they should be placed together.

An essential feature of the deinstitutionalisation process should be development and availability of supportive services in the local communities, but the problem is that those services are not available in all parts of Croatia. Also, regarding foster families, control and supportive role of Social Welfare Centres should be separated. But foster families are, in many cases lacking adequate support, especially when it come to fostering children with disabilities or behavioural problems. According to Report from Ombudsman for Children for 2018. the lack of continuous support is the reason why foster parents are reluctant to accommodate children with some specific problems. It is especially the case (lack of supportive services) in smaller towns or villages where foster parents are mostly coming from. Consequently, in 2018 a significant number of children (46) were transferred from foster families into a institutional care because foster parents were unable to cope with the challenges of caring for these children.

Delay of further development of the much-needed services for children and youth in alternative care is lack of know-how in provision of community-based services by the state providers in combination with insufficient training and support of employees of the services, as well as foster parents.

Challenges - young people in alternative care

1. Social Support

- Youngsters from alternative care mostly do not participate in the process regarding decision that refer to them although they should be involved according to our regulations
- Youngsters from foster care are mostly not actively involved in preparations for independent living. Foster parents are preparing them in many cases, but not every foster parent is aware of need for this. Youngsters from institutional care mostly participate in some kind of preparations for independent living (group work, counselling).
- Youngsters from foster families mostly do not participate and do not know that social welfare system is making Plan for leaving alternative care. Also, they do not participate in Individual care plan. Neither do their foster parents.
- Youngsters from institutional care usually have support (counselling) from their educators when they leave care and start independent living while youngsters from foster care should get formal support from their social worker. Problem is that they usually do not develop any relationship with their social worker due to rare occasions for meetings and do not feel comfortable to go for advice in institution, especially if problem is not "so big". Many foster parents give support to youngsters even when they leave their homes, but that is informal help and depend on the good will of foster parents and quality of relationship that they have built. Social Welfare Act determinate that youngsters after leaving alternative care should get support from social welfare system but it is not proscribed what kind of support exactly and how often.
- We can conclude that youngsters from alternative care are not familiar enough with their rights as well as with sources for help. They know that some NGOs are helping foster parents but don't know that some are helping youngsters from alternative care.

2. Scholarships

- Bring clear criteria for awarding the scholarships, as there are often different interpretations of legal regulations.
- Those who qualify for the scholarship should also be entitled to employment after graduation, but this stipulation of the scholarship is not generally respected

3. Employment

- Governmental measures for encouraging employment of youth from alternative care are neither adapted to them nor motivate employers to employ these young people.
- Enabling young people to live off their work - although finding employment is now easier than a few years ago, the income earned is often too small for their living expenses. The system

does not motivate young people to work because social benefits are close to their minimum income and if they work, they do not have the right to social assistance and some other social benefits. Also, if youth from foster care find season jobs that last few months, they cannot go back to foster family, although sometimes they do but foster parents do not get any benefits for that. It is up to foster parents and their readiness to give informal help to their former foster children.

- Financial support for unemployed is often close to salaries that youngsters from alternative care have (mostly they are doing less paid jobs related to the level of education that they have) so, finding a job is not very stimulating.

4. Settlement/housing

- One of the biggest problems for youth from alternative care. Some researches have shown that 20 to 40 % beneficiaries of shelters for homeless are young people from alternative care.
- Organized living (residential houses and apartments) for youth coming from foster care is not included in the network of social service. Some NGOs (foster families') have started initiative to change this and are opening residential apartments for those young people.
- There are different models of organized living depending on founder (state, NGO, local community) and we miss guidelines that would bring some standards.
- Every local community should be somehow legally committed to determine the type and size of support for young people leaving care (housing, overhead money, etc.). Although some local communities are providing support that support is limited to one year, according to exiting law. It would be necessary to extend that period on 3 years and give youngster chance for better start of independent living. It is very important to lobby on local level for young people from alternative care. They cannot do that themselves but NGOs and especially Community Service Centres can do that.

Recommendations

- 1. We need better preparations of the child and foster parent for foster care as well as "matching" (the practice of matching the characteristics and the behaviour of the child and the foster parent) and continued follow-up and support.**
- 2. Children and youth from alternative care should be more involved in decision making process and their opinion should be heard and take into account by social welfare professionals, especially when it comes to individual planning and leaving care.**
- 3. Foster families should have access to different social services in local communities.**

4. Organized living does not have same regulations and protocols depending on founder. Some common guidelines should be necessary.
5. **Social welfare professionals should monitor quality of foster care should on regular base and visit foster homes more often** (sometimes they come just once during the placement of child no matter how many years child is in that family). This problem is connected to the number of social workers and the cases that they have (more than 100 on one social worker). Teams for foster care can be establish in social welfare centre only if number of foster families in that area is more than 100.
6. **There is a need for follow-up young people that have left care at least 2 years after leaving care. This follow up should include:**
 - Mentor or counsellor that can be someone from community service centre, social welfare centre, NGO or foster family. Decision should be made in cooperation with young person. Social welfare system lack of clear guidelines of frequency and kind of support that they should provide to youngsters leaving care.
 - Possibility to go back to organized living or foster home for youngsters who leave care early or hastily. Foster families in many cases give that opportunity to youngsters but it is not regulated by social system and they do not receive any benefits if doing so.
 - Establish mentoring at work program from youth coming from alternative care to encourage development of working habits and responsibilities and prevent dismissal and demotivation.
7. Governmental measures for encouraging employment of youth from alternative care should be adapted to them and motivate employers to employ these young people (some tax breaks).
8. Each local community should determine the type and size of support for young people leaving care (housing, overhead money, etc.) and that support should last 3 years after youngsters leave care.